

Kaisa Mäntynen, Marko Nurmikolu

Kunnan- ja kaupunginhallituksille
Kuntayhtymien hallituksille
Ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköille

[Viite]

Kuntaliiton ohjeita ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009) tuli voimaan 15.6.2009. Lain mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Kunnan oli tehtävä päätös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuulumisesta 31.12.2009 mennessä. Mikäli kunta ei täytä vaatimuksia, valtioneuvosto voi kuntaa ja asianomaista aluehallintovirastoa sekä yhteistoiminta-aluetta kuultuaan päättää kunnan kuulumisesta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen. Valtioneuvosto voi päättää kunnan kuulumisesta yhteistoiminta-alueeseen sekä kustannusten jaosta, hallintomallista, virkojen ja tehtävien järjestämisen perusteista ja muista yhteistoiminnan järjestämiseksi välttämättömistä asioista, joista kunnat eivät ole sopineet. Valtioneuvoston on kuultava ennen päätöksentekoa asianomaisia kuntia ja aluehallintovirastoja sekä yhteistoiminta-aluetta. Valtioneuvoston päätös yhteistoiminnan ehdoista on voimassa, kunnes asianomaiset kunnat toisin sopivat.

Valtioneuvostolla on päätösvalta myös, jos kunta eroaa yhteistoiminta-alueesta tai jos yhteistoiminta-alueella ei ole käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavia henkilöresursseja, elleivät asianomaiset kunnat muutoin pääse sopimukseen asiasta.

Lisätietoja:

Kaisa Mäntynen
Marko Nurmikolu

sähköposti etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

SUOMEN KUNTALIITTO

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON JÄRJESTÄMINEN

Laki ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueesta (410/2009, jäljempänä yhteistoimintalaki) koskee ympäristöterveydenhuollon järjestämistä kunnassa ja kuntien välistä yhteistyötä. Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat terveydenhuoltolain (1326/2010) 21 §:n mukaan terveydensuojelulaki (TsL 763/1994), elintarvikelaki (EL 297/2021), eläinlääkintähuoltolaki (ELH 765/2009), sekä tupakkalaki (TupL 549/2016).

Yhteistoiminta-alueelle asetetut vaatimukset

Yhteistoimintalain 2 §:ssä määritellään ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueelle asetetut vaatimukset.

Kunnalla tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella, on oltava tehtävän järjestämiseksi sekä tarkoituksenmukaisen työnjaon ja erikoistumisen mahdollistamiseksi käytettävissään vähintään 10 henkilötövuotta vastaavat henkilöresurssit tähän tehtävään. Lain perustelujen mukaan sellaisissa yksiköissä, joissa jokin yksittäinen ympäristöterveydenhuollon osa-alue vie huomattavan osan (esimerkiksi yli puolet) henkilöresursseista, tulee pyrkiä niin suureen yksikköön, että kaikille osa-alueille voidaan turvata asianmukaiset resurssit. Tällaisissa tapauksissa 10 henkilötövuotta vastaavat henkilöresurssit eivät välttämättä ole riittävät.

Ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämiseen tarkoitettuun 10 henkilötövuotta vastaaviin henkilöresursseihin lasketaan kuuluviksi ympäristöterveydenhuollon tehtäviä hoitavat viranhaltijat, toimistotyöntekijät sekä muu avustava henkilökunta siltä osin, kuin he avustavat ympäristöterveydenhuollon viranhaltijoita ympäristöterveydenhuollon tehtävissä. Ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan (EL 33 §, TsL 49 §) valvontaviranomainen voi teettää valvontaan liittyviä toimenpiteitä ulkopuolisella asiantuntijalla. Jos yhteistoiminta-alue ostaa viranomaisvalvontaan liittyviä toimenpiteitä ulkopuoliselta, lasketaan ostopalvelut ympäristöterveydenhuollon henkilöresursseiksi. Ympäristöterveydenhuollon henkilöresursseiksi ei lasketa siivoojia, vahtimestareita, työllistettyjä tai siviilipalvelusmiehiä eikä myöskään määräaikaista viranhaltijoita, elleivät he ole viransijaisia.

Yhteistoiminta-aluetta muodostettaessa voidaan lain 3 §:n mukaan poiketa 10 henkilötövuotta vastaavien henkilöresurssien vaatimuksesta seuraavista syistä:

1) toiminnallisen kokonaisuuden muodostaminen ei saaristoisuuden tai pitkien etäisyyksien vuoksi ole mahdollista; (saaristo- ja rannikkoalueet sekä harvaan asutut alueet)

2) se on tarpeen suomen- tai ruotsinkielisten asukkaiden kielellisten oikeuksien turvaamiseksi;

3) se on tarpeen saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi; tai

4) ympäristöterveydenhuollon tehtävien riittävä ja laadukas järjestäminen kunnassa tai yhteistoiminta-alueella voidaan muutoin turvata.

Säännös mahdollistaa tarkoituksenmukaisuusharkinnan käytön esimerkiksi tilanteissa, joissa yhteistoiminta-alueen elinkeinorakenne on muuttunut ison elintarviketuotantolaitoksen tai vaihtoehtoisesti sen lakkauttamisen myötä. Myös tiivis viranomaisyhteistyö yhteistoiminta-alueella esimerkiksi ympäristönsuojelun ja/tai rakennusvalvonnan kanssa voi mahdollistaa poikkeuksen. Sellainen kunnan tai yhteistoiminta-alueen valvontayksikkö, jonka aluehallintovirasto katsoo valvontayksikön valvontasuunnitelman ja toteutumisarvioinnin tietojen perusteella toiminnaltaan riittäväksi alle 10 henkilötövuoden henkilöresursseilla, on mahdollista hyväksyä yhteistoiminta-alueeksi.

KUNTALAIN SÄÄNNÖKSET KUNTIEN YHTEISTOIMINNASTA

Yleissäännökset kuntien julkisoikeudellisesta yhteistoiminnasta ovat kuntalain 8 luvussa. Kuntalaissa säädetty yhteistoiminta perustuu aina sopimukseen (Kuntalaki 49.1 §). Ympäristöterveydenhuolto ei ole kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetun lain (169/2007, jäljempänä puitelaki) alaista, mutta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella muodostettaessa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon puitelain 5 §:n 2 momentissa mainitut periaatteet. Ympäristöterveydenhuolto voidaan järjestää myös erillään muusta kansanterveystyöstä (kansanterveyslaki 5 §). Kaikki ympäristöterveydenhuollon tehtävät on keskitettävä samalle toimielimelle (yhteistoimintalaki 2.3 §).

Ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkö voi olla yhden kunnan ylläpitämä edellyttäen, että sillä on riittävät resurssit tehtävien hoitamiseen. Kunta voi hoitaa tehtävää sopimuksella yhden tai useamman kunnan puolesta, jolloin yhteinen toimielin kuuluu vastuukunnan organisaatioon ja on vastuukunnan valtuuston ja kunnanhallituksen alainen. Tähän yhteiseen toimielimeen muut sopijakunnat voivat valita osan jäsenistä. Kunnat voivat myös sopia yhteistyöstä antamalla tehtävän kuntayhtymälle. Yhteistoimintaa koskevaa sopimusta valmisteltaessa käydään läpi yhteistyön kannalta merkittävimmät asiat.

Vastuukuntamalli

Vastuukuntamallissa kunnat voivat sopia, että tehtävä annetaan toisen kunnan (ns. vastuukunta) hoidettavaksi yhden tai useamman kunnan puolesta. Viranomaisena toimii vastuukunnan organisaatioon sijoittuva toimielin.

Kuntien yhteinen toimielin määritellään kuntalain 51 §:ssä:

Kunta voi hoitaa tehtävää yhden tai useamman kunnan puolesta siten, että kunnilla on yhteinen toimielin, joka vastaa tehtävän hoitamisesta. Tehtävää hoitavaa kuntaa kutsutaan vastuukunnaksi.

Kunnat voivat sopia, että muut kunnat valitsevat osan yhteisen toimielimen jäsenistä.

Yhteinen toimielin määritellään yhteistoimintasopimuksessa. Sopimuksessa voidaan vapaasti päättää yhteisen toimielimen kokoonpanosta. Yleensä jäseniä valitaan pariton määrä, jotta äänet eivät täydessä kokoonpanossa äänestettäessä mene tasan. Toimielintä muodostettaessa on otettava huomioon tasa-arvolain vaatimukset. Yhteisessä toimielimessä olisi syytä pyrkiä sellaisiin ratkaisuihin, joissa turvataan kaikkien osallistujakuntien vaikuttamismahdollisuus ja joissa yksittäisellä kunnalla ei ole enemmistöä. Yhteinen toimielin on yleensä lautakunta, mutta laki ei estä sitäkään, että yhteinen toimielin on johtokunta tai lautakunnan jaosto.

Yhteisen toimielimen jäsenten valinnassa vaali kuuluu myös sopijakunnissa valtuustolle, jos kysymyksessä on valtuustossa valittava toimielin. Jäsenten vaalikelpoisuudessa noudatetaan samoja säännöksiä kuin kunnassa muuten vastaavaan toimielimeen.

Hallinnon järjestäminen edellyttää vastuukunnan valtuuston hyväksymää hallintosääntöä, jossa määritellään yhteistä tehtävää hoitava viranomainen ja sen toiminta, toimivalta ja tehtävät. Hallintosäännön ao. määräyksiä laadittaessa huomioidaan yhteistoimintasopimuksen määräykset. Ennen yhteisen toimielimen toimintaa koskevan hallintosäännön hyväksymistä on syytä kuulla muita sopimuskuntia. Sopijakuntien tulee muuttaa hallintosääntöjään siten, että niissä annetaan sopimuksen mukaiset tehtävät valitulle vastuukunnalle ja niiltä osin noudatetaan vastuukunnan hallintosääntöä. Toiminnan käynnistyminen edellyttää hyväksyttyä hallintosääntöä, joten sopimusta ja toimivaltaa koskevat päätökset tulisi valmistella päätettäväksi samaan aikaan. Yhteistoimintasopimuksessa voidaan sopia siitä, ettei vastuukunnan kunnanhallituksella ole oikeutta ottaa yhteisen toimielimen päättämää asiaa käsiteltäväkseen. Otto-oikeutta voidaan rajoittaa myös osittain eli lähinnä asiaryhmittäin (esimerkiksi hankinta- ja henkilöstöasiat). Vaikka yhteistoimintasopimuskin sitoo siinä mukana olevia kuntia, vastuukunnan

hallintosääntöön on syytä selkeyden vuoksi ottaa määräys otto-oikeuden rajoittamisesta. Otto-oikeutta ei voida käyttää asioihin, jotka on erityislainsäädännössä säädetty tietyn toimielimen tai viranomaisen päätettäväksi tai tehtäväksi (kuntalaki 92.5 §).

Vastuukuntamallissa muiden sopijakuntien sopimuksen toimialaan kuuluvia tehtäviä hoitava henkilöstö siirretään vastuukunnan palvelukseen. Vastuukunnan valtuusto hyväksyy yhteistoimintaelimen talousarvion osana kunnan talousarviota.

Tämän ohjeen liitteenä on lista vastuukuntamallin yhteistoimintasopimuksessa huomioitavista asioista.

Kuntayhtymä

Kunnat voivat sopia, että tehtävää hoitaa kuntayhtymä. Kuntayhtymä ja sen toiminta määritellään kuntalain 55–64 §:ssä. Tässä kirjeessä ei käsitellä tarkemmin kuntayhtymän muodostamista, sillä pelkästään ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitoon ei ole yleensä tarkoituksenmukaista perustaa kuntayhtymää, mutta ympäristöterveydenhuolto voidaan ottaa mukaan esim. kansanterveystyön kuntayhtymään.

Kuntalaki ei mahdollista järjestelyä, jossa kuntayhtymä toimisi vastuukuntayhtymänä kuntayhtymään kuulumattomille kunnille tai toiselle kuntayhtymälle. Mahdollista sen sijaan on, että yksi tai useampi kunta on kuntayhtymään osajäsen ympäristöterveydenhuollon tehtävässä. Ympäristöterveydenhuolto on mahdollista ja suositeltavaa eriyttää kuntayhtymän muusta toiminnasta oman erillisen toimielimen alaisuuteen, johon osajäseninä olevat kunnat voivat nimetä edustajansa. Osajäsenyys ja toimielimen perustaminen edellyttävät muutoksia perussopimukseen.

Kunnallinen liikelaitos ja liikelaitoskuntayhtymä

Kunnallinen liikelaitos on osa kunnan organisaatiota (kunnan liikelaitos) tai kuntayhtymän organisaatiota (kuntayhtymän liikelaitos) ja se perustetaan valtuuston tai kuntayhtymän ylimmän toimielimen päätöksellä. Liikelaitoskuntayhtymä perustetaan hyväksymällä perussopimus jäsenkunnissa ja jäsenkuntayhtymissä.

Kuntalain 65 §:n mukaan kunta tai kuntayhtymä voi perustaa kunnallisen liikelaitoksen tai liikelaitoskuntayhtymän liiketaloudellisten periaatteiden mukaan hoidettavaa tehtävää varten. Liiketaloudellisuutta koskeva vaatimus edellyttää, että varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan ainakin pitkällä aikavälillä tulorahoituksella. Hinnoittelussa on noudatettava kustannusvastaavuutta siten, että suoritekohtainen tai muuhun laskutusyksikköön

perustuva hinta kattaa palvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Lisäksi myytävissä palveluissa sovelletaan etukäteishinnoittelua eikä tilikauden tulosta tasata jälkilaskutuksella tilikauden päätyttyä. Tehtävää voidaan hoitaa liiketaloudellisten periaatteiden mukaisesti myös kunnan peruspalveluissa ja viranomaistehtävissä. Tulot voivat tällöin olla asiakasmaksujen lisäksi korvauksia jäsenkunnilta. Muussa kuin varsinaisessa liiketoiminnassa noudatetaan ensisijaisesti kustannusvastaavuutta palvelujen hinnoittelussa.

Ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävistä sopiminen

Ympäristöterveydenhuollon erityislaeissa on maininta, että kunnalle tai sen viranomaiselle laissa säädetty tehtävä, jossa toimivalta voidaan siirtää viranhaltijalle, voidaan antaa virkavastuulla toisen kunnan tai kuntayhtymän viranhaltijan hoidettavaksi. Kuntayhtymä voi tehdä tätä koskevan sopimuksen, jos siihen on kuntayhtymän jäsenkuntien suostumus. (EL 27 § 2 mom, TsL 7 § 2 mom).

Yhteistoiminta-alueet voivat tehdä vastaavan sopimuksen. Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen yhteinen toimielin voisi sopia kunnan, kuntayhtymän tai toisen yhteistoiminta-alueen toimitelimen kanssa siitä, että yksittäinen viranhaltija voisi hoitaa esimerkiksi säteilylain mukaisia tarkastustehtäviä toisella yhteistoiminta-alueella tai että yksi eläinlääkäri vastaa useamman yhteistoiminta-alueen eläinsuojeluun liittyvistä tehtävistä.

HENKILÖSTÖN ASEMA

Henkilöstön asemasta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostamisen yhteydessä antaa ohjeita kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat eli KT.

LABORATORIOPALVELUT

Ympäristöterveydenhuollon viranomaistoiminta tarvitsee tuekseen Ruokaviraston hyväksymiä laboratorioita. Kunnan tulee valvontasuunnitelmassaan nimetä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Kunnan on syytä sopia laboratorion kanssa sähköisestä analyysitietojen siirtopalvelusta sekä toiminnasta häiriötilanteissa ja tarvittaessa virka-ajan ulkopuolella. Poikkeuksellisten näytetulosten ilmoittamisesta viipymättä viranomaiselle on myös hyvä sopia.

Laboratorioista on säädetty elintarvikelaissa (297/2021) sekä terveydensuojelulaissa (763/1994). Ruokavirasto hyväksyy elintarvikelain ja terveydensuojelulain viranomaistutkimuksia tekevät laboratoriot. Ruokavirasto valvoo myös hyväksymiensä laboratorioiden toimintaa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät varsin tarkasti näytteenoton ja tutkimukset. Elintarvikevalvonnan osalta laboratorion suorittaman

näytteenoton tulee olla akkreditoitu. Laboratoriot voivat ottaa näytteitä mm. viranomaisen, vesilaitoksen, kuntalaisten tai yritysten toimeksiannosta

Viranomaisvalvontaan liittyvän näytteenoton voi siis suorittaa myös muu taho kuin valvontaviranomainen. Tällöin on viranomaisen kuitenkin varmistettava näytteenottajan pätevyys.

YHTEISTOIMINNAN KUSTANNUKSET JA VALVONNAN MAKSULLISUUS

Kustannusten määrittely

Kustannusten määrittely perustuu kuntien sopimukseen yhteistyöstä. Yhteistoiminnassa on perusteltua noudattaa yleisiä kustannusten määrittämisen periaatteita. Näitä ovat kustannusten johdettavuus kirjanpidosta, aiheuttamisperiaate ja jatkuvuuden periaate. Samalla on syytä sopia peruste, jolla hallinto- ja sisäisten palvelujen kustannukset kohdennetaan ympäristöterveydenhuoltoon.

Kustannusten jako

Yhteisen yksikön kustannukset voidaan sopia jaettavaksi yhteistoimintaan osallistuvien kuntien asukasluvun suhteessa. Asukaslukuperusteista kustannustenjakoa puoltaa yksinkertaisuus ja ympäristöterveydenhuollon viranomaistehtävän luonne, jonka tavoitteena on väestön suojaaminen terveysvaaroilta ja -haitoilta.

Kuntien osallistuminen yhteistoiminnan kustannuksiin voidaan sopia määräytymään myös palvelujen käytön ja suoritekohtaisen yksikköhinnan mukaan. Yksikköhinnat perustuvat tällöin joko budjetoituihin tai edellisen tilikauden yksikkökustannuksiin ja arvioituun kustannustason muutokseen perustuviin hintoihin. Suoritekohtainen kustannuslaskenta ja hinnoittelu on erityisen perusteltua tilanteessa, jossa osa toiminnasta on tarkoitus hankkia ostopalveluna, vaikka kuntien väliset kustannukset jaettaisiinkin laskennallisin perustein. Myös liikelaitosmuotoinen toiminta edellyttää etukäteen määritettyjä suoriteperusteisia hintoja.

Mahdollista on myös käyttää vastuukuntamallissa ja kuntayhtymissä suoriteperusteisia maksuja tai yhdistelmää, jossa kunnan maksuosuus muodostuu suoritekustannuksista ja asukasluvun mukaisessa suhteessa jaettavista viranomaiskustannuksista.

Ympäristöterveydenhuollon viranomaisvalvonnassa asukasperusteinen kustannustenjako on yleensä katsottu riittävän tarkaksi yhteistoimintaan osallistuvien kuntien kesken. Eläinlääkäripalvelujen käytössä on kuntien

elinkeinorakenteesta johtuvia eroja. Tuotantoeläinten eläinlääkintähuollon tarve keskittyy maatalousvaltaisiin kuntiin. Lemmikkieläinten eläinlääkäripalvelujen kysyntä korreloi yleensä asukasluvuun ja suuntautuu pitkälti yksityisiin palveluihin. Eläinlääkintähuollon kustannusten kohdentamisessa kunnille voidaan käyttää jakoperusteena esimerkiksi tuotantoeläintilojen määrää tai sairaseläinkäyntien lukumäärää asukasluvun rinnalla.

Kuntalaskutus

Sopimus- tai jäsenkuntien maksuosuuksien suorittamisessa voidaan noudattaa ennakko- ja jälkilaskutusmenettelyä, jolloin sopimus- tai jäsenkunnat maksavat talousarvioon perustuvat ennakot kuukausittain tai muuten sovituina aikoina. Loppuerä suoritetaan tilinpäätökseen perustuvan jälkilaskutuksen mukaisesti muussa kuin liikelaitosmuotoisessa toiminnassa. Kuntayhtymän tai vastuukunnan nettomenot on myös mahdollista laskuttaa sopijakunnilta tilikausittain jälkikäteen kokonaisuudessaan ilman ennakkomennettelyä.

Jälkilaskutusta ei sovelleta, jos sopimus- tai jäsenkuntien maksut määräytyvät suorite-perusteisesti ja etukäteen määrätyt kiinteät hinnat perustuvat budjetoituihin tai edellisen tilikauden kustannuksiin.

Maksun viivästymisen varalle on syytä sopia korkolain mukaisesta viivästyskorosta.

Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollossa peritään kunnan hyväksymän taksan mukaisia valvontamaksuja mm. suunnitelmallisesta valvonnasta, näytteenotoista sekä lupien ja ilmoitusten käsittelystä. Tupakkalain valvontamaksut peritään myyntipistekohtaisesti tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäis- tai tukkumyyjältä. Tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnasta ei voida periä maksua. Elintarvikelain ja terveydensuojelulain valvonnan maksullisuus laajenee 1.1.2022 alkaen kun valvonnan vuosittaista perusmaksua aletaan soveltamaan.

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen taksan hyväksymisestä ja maksujen perimisestä on syytä sopia yhteistoimintasopimuksessa (liite 1). Maksujen yleisistä perusteista päättää vastuukunnan valtuusto tai kuntayhtymän perussopimuksessa määrätty toimielin. Vastuukunnan hallintosäännöllä taksaa ja maksujen euromääriä koskeva päätösvalta voidaan delegoida toimielimelle. Toiminnanharjoittajilta perittävät suoriteperusteiset maksut vastaavat enintään toimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia. Valvontamaksuilla on tarkoitus turvata osaltaan valvonnan vaatimia resursseja.

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista keskusvirastojen kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka laissa säädetään keskusviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

ILMOITUS ALUEHALLINTOVIRASTOLLE

Päätös yhteistoiminta-alueeseen liittymisestä ja yhteistyösopimuksen hyväksymisestä kuuluu valtuustolle. Lain mukaan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen liittymisen osalta kunnassa oli tehtävä päätös 31.12.2009 mennessä, muutoin valtioneuvosto voi kuntaa ja aluehallintovirastoa kuultuaan päättää kunnan liittämistä johonkin seudulliseen yksikköön. Kunnan tai yhteistoiminta-alueen oli ilmoitettava aluehallintovirastolle 31.1.2010 mennessä

- 1) ympäristöterveydenhuollosta vastaavan toimielimen nimi ja yhteystiedot
- 2) ympäristöterveydenhuollon henkilöresurssit
- 3) yhteistoiminta-alueeseen kuuluvat kunnat

Mikäli yhteistoiminta-alueen koko poikkeaa vaaditusta 10 henkilötyövuodesta, on poikkeus perusteltava ilmoituksen yhteydessä.

Myöhemmin on ilmoitettava yllä mainituissa tiedoissa tapahtuvat merkittävät muutokset, joita ovat esimerkiksi toimielimen nimen tai osoitteen muutos, henkilötyövuosien muuttuminen vähintään 1 henkilötyövuodella. Henkilöiden vaihtumista tai vähäistä henkilötyövuosien muuttumista ei tarvitse ilmoittaa.

liite 1

Yhteistoimintasopimuksessa sovittavat asiat

Seuraavassa esitetään yleisellä tasolla, minkälaisia määräyksiä tarvitaan kuntien väliseen yhteistoimintasopimukseen vastuukuntamallissa, jossa yhteisistä tehtävistä huolehtii yhteinen toimielin. Sopimuksessa tarvitaan määräyksiä ainakin seuraavista asioista:

Sopimuksen osapuolet

- osapuolina ne kunnat, jotka perustavat yhteisen toimielimen

Sopimuksen tarkoitus

- yhteistoimintatehtävien määrittely eli mitä tehtäviä yhteinen toimielin hoitaa
- mikä on yhteinen toimielin
- minkä kunnan organisaatiossa yhteinen toimielin toimii

Hallinnon ja päätöksenteon järjestäminen

- hallinnon järjestäminen edellyttää vastuukunnan valtuuston hyväksymiä hallintosääntömääräyksiä; viittaus vastuukunnan hallintosäännön kokous- ym. määräysten noudattamiseen
- yleensä on syytä määrätä siitä, että hallintosääntö hyväksytään muiden sopimuskuntien kuulemisen jälkeen tai että hallintosäännön perusmääräykset ovat jo sopimuksen osiakin
- toimielimen kokoonpano: jäsenten lukumäärä ja kuinka monta jäsentä kunkin kunta nimeää toimielimeen
- puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valitseminen: voidaan sopia, mistä kunnasta ja mahdollisesti miten vuorotellen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja valitaan
- johtavan viranhaltijan määrittely ja hänen toimimisensa toimielimen esittelijänä
- miten sopimuskuntia tai yhteistä lautakuntaa, jos valinta ei kuulu sille, johtavan viranhaltijan valinnassa kuullaan

Otto-oikeus

Yhteistoimintasopimuksessa vastuukunnan ylemmän toimielimen otto-oikeus voidaan sulkea pois. Kuntalain 92 §:n 5 momentin 3 kohdassa ylemmän toimielimen käsiteltäväksi ei saa ottaa 51 §:ssä tarkoitetulle kuntien yhteiselle toimielimelle siirrettyjä asioita, jos asianomaiset kunnat niin sopivat. Po. säännöksellä on haluttu parantaa kuntien yhteistoiminnan edellytyksiä siten, että vastuukunnan otto-oikeus voidaan sulkea pois yhteistoimintaan kuuluvissa asioissa.

Henkilöstö

Henkilöstön asemasta ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen muodostamissa ohjeita antaa kunta- ja hyvinvointialueyönantajat eli KT.

Talous ja taloudenhoito

- taloudenhoito on vastuukunnan vastuulla. Yhteisen toimielimen talous on osa vastuukunnan talousarviota ja taloussuunnittelua.
- sopimukseen voidaan ottaa määräykset siitä, miten sopimuskunnille varataan mahdollisuus osallistua yhteistoiminta-asioiden taloussuunnitteluun ja talousarvion valmisteluun
- sopijakuntien kustannusten jaon perusteet: palvelujen käyttö, asukasluku tai esimerkiksi näiden yhdistelmä
- yhteisen hallinnon kulujen jakaminen sopijakuntien kesken ja kirjanpidon järjestäminen siten, että kuntakohtaisten kustannusten seuranta on mahdollista. Yhteisen hallinnon kuluihin voi kuulua myös erityiskuluja kuten henkilöstön perhe-eläke- ym. eläkemenoperusteiset vastuut.
- sisäisten kustannusten kohdentamisperusteet ja suunnitelman mukaisten poistojen perusteet
- vastuukunnan raportointivelvollisuus taloudesta ja toiminnasta sopijakunnille
- sopijakuntien oikeus tutustua yhteistoiminta-asioiden kirjanpitoon ja hallintoon
- kuntien maksuosuuksien suorittaminen
- mahdollinen viivästyskorko

Asiakkailta perittävät maksut

- jos palveluista voidaan periä asiakasmaksuja, sopiminen maksujen määräytymisperusteista ja siitä, miten maksuista päätetään sekä muista menettelytavoista

Kalusto ja varusteet

- sopiminen muiden kuntien hallinnassa ja käytössä olevan irtaimen omaisuuden käytöstä ja mahdollisesta luovuttamisesta vastuukunnalle

- luovutetun kaluston ja varusteiden käsittely vastuukunnan taseessa/kirjanpidossa

Kiinteistöt

Lähtökohtana on, että sopijakuntien kiinteistöt säilyvät niiden omistuksessa. Mahdollisten uusien tilojenkin rakentamisesta ja omistuksesta yhteistoiminta-asioissa voidaan sopia

Tietoturva

- sopimuskuntien sitoutuminen ylläpitämään tietoturva- tai tietojärjestelmiä sillä tasolla, että se mahdollistaa yhteistoimintayksikön joustavan toiminnan
- arkistot ja niiden siirtämisestä sopiminen

Muut sopimukset

- yhteistoiminnan tehtäviä koskevien olemassa olevien sopimusten ja sitoumuksien siirto vastuukunnalle tai sopimusten purkaminen/irtisanominen

Yhteistoiminnan kehittäminen

- minkälaisia menettelytapoja yhteistoiminnan kehittämisessä käytetään

Yhteistoimintasopimuksen muuttaminen

- muutoksista päätetään sopijakuntien valtuustojen yhtäpitävillä päätöksillä tai mahdollinen muu tapa

Vahingonkorvausvastuu

- mahdollinen vahingonkorvausvastuu voidaan jakaa niin, että yhteistoimintatehtävien hoitamisessa mahdollisesti aiheutuvien vahinkojen kustannukset kirjataan yhteisiin kustannuksiin, jotka jaetaan jäsenkuntien asukaslukujen suhteessa tai muun jakoperusteen mukaan

Erimielisyyksien ratkaiseminen

- on syytä sopia, että sopimuksesta mahdollisesti aiheutuvat erimielisyydet pyritään ratkaisemaan kuntien välisillä neuvotteluilla ja jos yhteisymmärrykseen ei näin päästä, hallintoriita-asiana x:n hallinto-oikeudessa. Hallintoriitamennettelyn vaihtoehto on välimiesmenettely (laki välimiesmenettelystä 967/1992).

Sopimuksen voimassaoloaika ja irtisanominen

- onko sopimus määräaikainen vai voimassa toistaiseksi
- jos voimassa toistaiseksi, mikä on sopimuksen irtisanomisaika ja milloin sopimus irtisanomisen vuoksi päättyy
- omaisuuden ja velkojen jakamisperusteet sopijakunnille yhteistoimintasopimuksen päättyessä